

B. S.

"Oczerki istorii istoriograficzeskoj nauki w SSSR", tom I, pod red. M. N. Tichomirowa, Moskwa 1955 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1/2, 423-424

1956

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

E. D. Bublejnikow, *Oczerk razwitija predstavlenij o Ziemle*. Izdatielstwo Akadiemii Nauk SSSR. Moskwa 1955, s. 208.

Wydana przez Radziecką Akademię Nauk w ramach serii naukowo-popularnej książka Bublejnikowa omawia rozwój wyobrażeń o naszej planecie, począwszy od zaczątków kosmologii starożytnego Wschodu i Grecji aż do wyników współczesnych badań. Pierwsza część książki ma układ w zasadzie chronologiczny, doprowadzając czytelnika do czasów fundamentalnych dla dzisiejszego przyrodoznawstwa odkryć Kopernika i Newtona. Część druga obejmująca okres ostatnich lat trzystu, omawia kolejno poszczególne zagadnienia, jak kształt Ziemi, badania sejsmologiczne, przyływy, sprężysto-plastyczne odkształcenia Ziemi, jej temperatura i ciśnienie panujące w jej wnętrzu.

O zagadnienia kosmogeniczne książka zahacza jedynie sporadycznie.

E. O.

Franciszek Ryszka i Stanisław Ziemia, *Dwa dziesięciolecia Huty Kościuszko*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1955, s. 196.

Wydana przez Instytut Historii PAN książka omawia porównawczo dwa dziesięciolecia Huty Kościuszko — lata pierwszego etapu ogólnego kryzysu kapitalizmu 1922—1932 oraz lata Polski Ludowej 1945—1954. Książka mówi o stonkach produkcji i jej wynikach gospodarczych, o walce klasy robotniczej z wyzyskiem w pierwszym z rozpatrywanych okresów i o jej walce o podniesienie produkcji w okresie drugim.

Nie potrafili natomiast autorzy — co wiąże się z ich jedynie historycznym przygotowaniem — przeprowadzić analizy porównawczej pracy huty w dwóch okresach od strony zagadnień technologii produkcji i wyposażenia technicznego. Nie wyszli oni w tym zakresie poza ogólne w rodzaju „uwstecznienie techniczne huty“ w latach międzywojennych i „stały postęp techniczny“ po wyzwoleniu.

Książka nie spełnia więc zapowiedzi zawartej w tytule, oświetlając jedynie część problemów składających się na historię Huty Kościuszko. Huta czeka jeszcze na swoją monografię, która będzie mogła być oczywiście napisana jedynie przez kolektyw składający się zarówno z historyków, jak i z techników.

E. O.

Oczerki istorii istoriograficzeskoj nauki w SSSR, tom I pod red. M. N. Tichomirowa. Moskwa 1955, s. 692.

Studia zebrane w tym tomie obejmują okres od czasów najdawniejszych do połowy wieku XIX. Powstały one dzięki licznym pracom zespołowym, prowadzonym zarówno w Akademii Nauk ZSRR, jak i w akademiach nauk republik związkowych. W pracach brały udział nie tylko instytuty historii, ale rów-

niez instytuty prawa, etnografii, archeologii itd. Niewątpliwą zaletą książki jest właśnie ten rozległy zasięg, jaki stara się objąć: poszczególne studia poświęcone są nauce historycznej na Ukrainie, Białorusi, Litwie, Łotwie, w Estonii, Armenii, Gruzji, Azerbajdżanie, Tadżykistanie, Uzbekistanie, Kazachstanie i Turkmenii. Osobne rozdziały poświęcono również rozwojowi archeologii i etnografii, naukom pomocniczym i archiwistyce, rozwojowi historii gospodarczej i powszechnej.

Z rozległością horyzontów nie idzie jednak w parze pogłębienie filozoficzne, które dla dziejów historiografii wydaje się szczególnie ważne. Książka będąca zbiorem studiów bardzo licznego kolektywu autorów nie daje wyraźnego obrazu postępu nauk historycznych, ale raczej — co zresztą zapowiada już sam tytuł — przynosi szkice o poszczególnych osobistościach, kierunkach i instytucjach. W szczególności brak wyraźnego rozróżnienia między procesem gromadzenia historycznych wiadomości od najdawniejszych kronikarzy aż po archiwalne badania XIX wieku a procesem postępu w zakresie pojmowania życia społecznego i jego rozwoju. Książka nie pomija tej drugiej sprawy — osobne szkice poświęcono np. historycznym poglądom dekabrystów, Puszkina, Bielińskiego, Hercena i in., ale i nie wiąże jej w wystarczającej mierze z rozwojem poglądów filozoficznych i społecznych.

B. S.

*Film o Łomonosowie*¹.

Życie i dzieło wielkich uczonych niejednokrotnie już stanowiły temat filmów. Zadanie, jakie stawano przed twórcami tych filmów, nie było łatwe. Główna bodaj trudność polegała na właściwym powiązaniu filmowej opowieści o dziejach życia uczonego z filmowym przedstawieniem jego dorobku naukowego, głównych kierunków jego myśli i procesu rozwoju tej myśli.

Najczęściej filmy o wielkich uczonych nie potrafiły sprostać tak postawionemu zadaniu, często nawet nie kusiły się o jego rozwiązanie. Filmy te w sposób mniej lub więcej przekonujący mówiły jedynie o życiu uczonego, o jego działalności organizacyjnej, o trudnościach zewnętrznych, jakie musiał pokonywać. Jeżeli ukazywały wielkość uczonego, to raczej wielkość jego charakteru niż wielkość jego myśli.

Film o Łomonosowie nie wyróżnia się w jakiś szczególny sposób spośród innych filmów o uczonych. Twórcy filmu pragnęli pokazać zasadnicze momenty działalności Łomonosowa oraz zasadnicze kierunki jego pracy naukowej. Nie udało się im jednak stworzyć zwartej całości i film jest raczej zbiorem scen, ukazujących fragmenty życia i pracy twórcy prawa zachowania materii.

¹ Michał Łomonosow. Scenariusz — L. Rachmanow, reżyseria — A. Iwanow, zdjęcia — M. Magidi i L. Sokolski, muzyka — W. Puszkow, w roli Łomonosowa — B. Liwanow, w roli Richmanna — A. Eskoła, w roli Schumachera — A. Robane. Produkcja — Lenfilm (ZSRR) 1955.